

LAKIALOITE 20/2014 vp

Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain 134 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan muutettavaksi luottolaitostoiminnasta annettua lakia (121/2007) siten, että säännöksessä tarkoitettu talletuspankki ei voisi kieltäytyä antamasta verkkopankkitunnuksia asiakkaalle pelkästään sillä perusteella, että tällä on yksi maksuhäiriömerkintä. Lisäksi tilin käyttöön tarkoitettun verkkotunnisteen tai muun välineen myöntämättä jättämisen syy on

tapauskohtaisesti yksilöityine perusteluineen kirjallisesti ilmoitettava henkilölle. Tälle on samalla kirjallisesti ilmoitettava, että hänellä on oikeus lähettää päätös tiedoksi Finanssivalvonnalle ja Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Pankin on samalla annettava hänelle näiden yhteystiedot kirjallisesti.

PERUSTELUT

Nykytila

Luottolaitostoiminnasta annetun lain (299/2010) 134 §:n mukaan talletuspankki saa kieltäytyä tavanomaisen talletustilin avaamisesta ja tilin käyttöön tarkoitettun välineen myöntämisestä taikka maksupalvelua koskevan toimeksiannon hoitamisesta ETA-valtiossa laillisesti oleskelevalle luonnolliselle henkilölle vain, jos kieltäytymiselle on painava peruste. Perusteen tulee liittyä asiakkaaseen tai hänen aiempaan käyttäytymiseensä taikka siihen, ettei asiakassuhteelle ilmeisesti ole todellista tarvetta. Kieltäytymisen peruste on ilmoitettava asiakkaalle.

Yleisperustelut

Suomessa oli kesäkuun 2013 lopussa 356 100 henkilöä, joilla oli yksi tai useampi maksuhäiriömerkintä. Tämä vastaa 8,2 prosenttia kaikista 18 vuotta täyttäneistä suomalaisista. Nuorista aikuisista jo yli 11 prosentilla on maksuhäiriömerkintä, mutta ne yleistyvät eniten eläkeikäisten keskuudessa. Vuonna 2013 jokaisella rekisteröidyllä henkilöllä on entuudestaan keskimäärin 15 maksuhäiriömerkintää. Tämä ryhmä uhkaa jäädä ilman toimivia pankkipalveluja, koska pankkiala ei katso verkkopankkia peruspankkipalveluksi. Pankeissa on myös esiintynyt käytäntöä, jossa verkkopankkitunnuksia ei maksuhäiriömerkinnän perusteella ole asiakkaalle myönnetty.

Verkkopankkitunnuksia tarvitaan nykyisin monissa yhteyksissä. Pankkiasiointi on siirtynyt yhä enemmän verkkopankkiin, koska konttori-verkosto harvenee, asiointiaikoja pankkitiskillä supistetaan sekä nosto- ja maksuautomaattien verkosto harvenee. Lisäksi pankit ohjaavat palveluiden hinnoittelulla asiakkaita verkkopankkiin. Ajankohtaista on myös yritysten paperilas-kujen muuttuminen e-laskuiksi, jotka saapuvat suoraan kuluttajan verkkopankkipalveluun.

Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto (European Anti Poverty Network Finland) on perussuomalaisten eduskuntaryhmälle esittämässään kannanotossa painottanut yhdenvertaisuuden vaarantumista verkkopankkitunnusten epäämisen seurauksena. Verkkopankki on nykypäivänä väline monien palvelujen käyttöön. Esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen, työhallinnon, verohallinnon ja Trafin palvelut ovat suureksi osaksi siirtyneet verkkoon ja niiden käyttäminen edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista, käytännössä verkkopankkitunnuksia.

Sähköinen tunnistautuminen liittyy myös kansalaisoikeuksien käyttämiseen, kuten kansalaisaloitteen allekirjoittamiseen. Suomen perustuslain (731/1999) suora kansalaisosallistumismuotoa koskevan 52.3 §:n säännöksen mukaan vähintään viidelläkymmenellä tuhannella äänioikeutetulla Suomen kansalaisella on oikeus tehdä eduskunnalle aloite lain säätämiseksi sen mukaan kuin lailla säädetään (1112/2011). Viitatus kansalaisaloitelain (12/2012) kannatusilmoitukset voidaan kerätä sähköisesti tietoverkossa (5 §), ja lain sähköisen menettelyn teknisinä vaatimuksina on, että kannatusilmoitusten keräyksessä käytetään vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetussa laissa (617/2009) tarkoitettua vahvaa sähköistä tunnistamista (7 §).

Verkkopankkitunnusten puuttuminen estää käytännössä kannatusilmoitusten keräämisen sähköisesti tietoverkossa käytettävän Viestintäviraston hyväksymän tietojärjestelmän kautta.

Suoran demokratian toteuttamiseksi äänioikeutettujen Suomen kansalaisten oikeus tehdä eduskunnalle aloite lain säätämiseksi on periaatteellisesti erinomaisen tärkeä. Kysymys on kansanvaltaisuusperiaatteen ensisijaisesta ja aidosta toteuttamismuodosta, jonka perustuslain 2 §:n 1 momentti ilmaisee valtiojärjestyksen perusteina, että valtiovalta kuuluu kansalle.

Verkkopankkitunnuksista on käyty laajaa yhteiskunnallista keskustelua. Esimerkiksi maksuhäiriömerkintöjen vaikutuksesta pankkipalveluihin esitettyyn kirjalliseen kysymykseen (KK 74/2011 vp) annetussa vastauksessa on valtiovarainministeriön käsityksen mukaan verkkopankkitunnuksia lähtökohtaisesti pidettävä laissa tarkoitettuna tilinkäyttövälineenä, eikä asiakkaan maksuhäiriötä voida sinänsä pitää laissa tarkoitettuna painavana perusteena tilinkäyttövälineen myöntämisestä kieltäytymiselle. Myös kuluttajaviraston (KKV) mukaan pankkipalveluiden tarjonnassa on tapahtunut niin suuria muutoksia, että verkkopankkitunnusten pitäisi kuulua kaikille tarjottaviin peruspankkipalveluihin. Kuluttajaviraston kanssa neuvotellut Finanssialan keskusliitto suositti vuonna 2010 pankeille, etteivät ne automaattisesti kieltäisi verkkopankkitunnuksia asiakkailta, joilla on yksi maksuhäiriömerkintä.

Verkkopankkitunnukset kansalaiset joutuvat eriarvoiseen asemaan luottolaitoksen asiakkuuskriteerien vuoksi. Perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä (6 §) ja valtiovallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen (22 §). Yhteiskunnan on pidettävä huolta siitä, että kaikilla kansalaisilla on saatavilla välttämättömät pankkipalvelut ihmisen taloudellisesta asemasta riippumatta sekä yhtäläiset mahdollisuudet käyttää viranomaispalveluita. Tilanteen selventämiseksi asiasta on syytä säätää lailla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

luottolaitostoiminnasta annetun lain 134 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luottolaitostoiminnasta annetun lain (121/2007) 134 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 299/2010, seuraavasti:

134 §

Asiakkaan oikeus peruspankkipalveluihin

Talletuspankki ei saa kieltäytyä tavanomaisen talletustilin avaamisesta ja tilin käyttöön tarkoitetun verkkotunnisteen tai muun välineen myöntämisestä taikka maksupalvelua koskevan toimeksiannon hoitamisesta ETA-valtiossa, laillisesti oleskelevalle luonnolliselle henkilölle, ellei kieltäytymiselle ole painavaa perustetta. Perusteen tulee liittyä kyseisen henkilön aiempaan moitittavaan käyttäytymiseen, jollaisena ei pidetä vähäistä maksuhäiriötä, taikka siihen, ettei

asiakassuhteelle selvästi ole todellista tarvetta. Kieltäytymisen syy tapauskohtaisesti yksilöityine perusteineen on kirjallisesti ilmoitettava henkilölle. Tälle on samalla kirjallisesti ilmoitettava, että hänellä on oikeus lähettää päätös tiedoksi Finanssivalvonnalle ja Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Pankin on samalla annettava hänelle näiden yhteystiedot kirjallisesti.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20__.

Helsingissä 14 päivänä toukokuuta 2014

Ritva Elomaa /ps
Esko Kiviranta /kesk
Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Miapetra Kumpula-Natri /sd
Lauri Heikkilä /ps
Osmo Kokko /ps
Ismo Soukola /ps
Martti Mölsä /ps
Juho Eerola /ps
Jussi Halla-aho /ps
Reijo Hongisto /ps
Anssi Joutsenlahti /ps
Johanna Jurva /ps
Arja Juvonen /ps
Kimmo Kivelä /ps
Laila Koskela /ps

Jari Lindström /ps
Anne Louhelainen /ps
Lea Mäkipää /ps
Hanna Mäntylä /ps
Reijo Tossavainen /ps
Juha Väättäin /ps
James Hirvisaari /ml
Mika Niikko /ps
Vesa-Matti Saarakkala /ps
Ville Vähämäki /ps
Timo Soini /ps
Johanna Karimäki /vihr
Markus Mustajärvi /vr
Kauko Tuupainen /ps
Teuvo Hakkarainen /ps
Ari Jalonen /ps
Pietari Jääskeläinen /ps
Jussi Niinistö /ps

LA 20/2014 vp — Ritva Elomaa /ps ym.

Kaj Turunen /ps
Pentti Kettunen /ps

Jaana Pelkonen /kok